

Toon Verhoef

17 juni - 24 juli 2021

onrust

Toon Verhoef zit op Instagram, net als ik. Volgens de stand op 1 juni 2021 heeft hij 969 volgers. Zelf volgt hij 26 personen. Hij doet niet mee aan de wijdverbreide gewoonte om volgers te honoreren door hen ook maar te gaan volgen en hartjes rond te strooien. 'You like me, I like you', dat is niets voor hem.

Het tempo waarin Verhoef berichten plaatst, ligt hoog. Op de genoemde peildatum staat de teller op 896 terwijl hij pas ruim een jaar op Instagram actief is, een gemiddelde dus van iets meer dan twee per dag. Hij begon ermee op 21 maart 2020, een week nadat het maatschappelijk verkeer vanwege de uitbraak van corona grotendeels stil kwam te liggen. Net als miljoenen andere Nederlanders werkte hij sindsdien lange tijd thuis, niet op zijn Amsterdamse atelier. Instagram bleek een geschikt middel om althans via beelden te communiceren met de buitenwereld. De eerste afbeelding die hij online zette is bijna symbolisch. Het is een detail van de indrukwekkende bronzen deuren van de kathedraal in Hildesheim, gemaakt kort na het jaar 1000: een reliëf waarop God als kunstenaar optreedt en volgens het scheppingsverhaal in het bijbelboek Genesis de eerste mens creëert. Op dezelfde dag postte Verhoef afbeeldingen van twee van zijn recente schilderijen. Een dag later volgde een schetsmatig werk op papier, niet groter dan een Ansichtkaart, dat hij slechts een paar uur tevoren had gemaakt. Zo is het tot op heden gebleven. Met de regelmaat van de klok plaatst hij, afwisselend en in bijna gelijke dosering, op Instagram reproducties van zijn werk en afbeeldingen van diverse aard, voor het overgrote deel na een gerichte zoekactie van het internet geplukt.

Bij zijn eigen kunst gaat het enerzijds om geacheveerde schilderijen van recente of oudere datum, soms zelfs een halve eeuw teruggaand tot het begin van zijn loopbaan; anderzijds om kleine schetsen die hij vrijwel dagelijks op losse bladen papier maakt en vervolgens in chronologische volgorde opplakt in een album, als een soort geschilderd dagboek. Bij zijn vorige tentoonstelling in Galerie Onrust lagen enkele van die dagboeken voor de bezoekers ter inzage op een tafel. Door de schetsen nu op de dag van ontstaan zelf al op Instagram te publiceren, betreft hij zijn volgers meer direct bij zijn dagelijkse bedrijf als kunstenaar. Ze kunnen als het ware

over zijn schouder meekijken naar het werk in wording.

De afbeeldingen die Verhoef tussendoor post representeren verschillende gebieden waar zijn belangstelling naar uitgaat, waar hij sterke herinneringen bij heeft, wat hem passioneert en raakt. Het betreft muziek en literatuur, architectuur en beeldende kunst, film en fotografie; de lijst is niet uitputtend, het leven heeft meer te bieden dan alleen kunst. De ene dag zien zijn volgers op Instagram een still uit de zwart-witfilm *Stranger than Paradise* van Jim Jarmusch, de andere dag een bijzonder gebouw uit de klassieke oudheid zoals het Erechtheion in Athene of uit de vorige eeuw zoals een expressionistisch-modernistisch kantoorgebouw van Erich Mendelsohn in Berlijn; en dan weer een paar foto's die Verhoef zelf in zijn jonge jaren maakte in een armoedige wijk van Johannesburg. Er passeren portretfoto's van de blinde schrijver Borges die in Central Park wandelt en van de pianiste Elisabeth Leonskaja achter haar vleugel terwijl ze Brahms speelt. Een intiem schilderij van twee musicerende vrouwen door de 17de-eeuwse schilder Gerard Terborgh wordt afgewisseld met een platenhoes van de Four Tops; een surreële foto van etalagepoppen door Eugene Atget of een Assyrisch reliëf van een leeuwenjacht met een foto van zangeres Grace Jones tijdens een optreden, waarbij haar lichaam is beschilderd door Keith Haring. Enzovoort, enzovoort.

Er zijn gebruikers van Instagram die niet anders doen dan selfies plaatsen, maar in zekere zin wordt elke afbeelding op een social network een soort selfie. Zelfs de meest clichématige foto van een zonsondergang, een kleuter op een schommel of een zelfgebakken appeltaart zegt iets over ons als we dergelijke foto's delen met onze volgers. Zo geeft ook de stroom van beelden op de account van Toon Verhoef een indruk van hem als persoon. Hij manifesteert zich als een wereldburger, opgegroeid in verre buitenlanden en zodoende geconfronteerd met zeer uiteenlopende culturen, iemand met een brede kennis en belangstelling en bovenal een fijn afgestelde antenne voor bijzondere visuele fenomenen, op kunstgebied en erbuiten.

Een direct verband tussen de twee categorieën afbeeldingen, van zijn eigen werk en de varia die hij zich

geen titel, 2021 - acryl en olieverf op linnen - 170 x 150 cm

heeft toegeëigend, is moeilijk vast te stellen. Toch krijg je de indruk dat zijn kunstenaarschap sterk wordt gevoed door de uiteenlopende zintuiglijke en mentale ervaringen waarvan hij zijn volgers via de foto's op Instagram deelgenoot maakt. En soms sijpelt er iets van dergelijke beelden door in zijn kunst. De kleine schetsen die hij bijna dagelijks produceert bevatten namelijk nogal eens collagebestanddelen; op het scherm van een smartphone is dat niet goed te zien, op de werken zelf wel. Daar zie je hoe onder een halftransparante folie flarden van een voorstelling opdoemen, een gebouw, een object, een rots of een menselijke gestalte, waar gedeeltelijk weer met verf op is doorgewerkt zodat er slechts een vermoeden van figuratie overblijft.

Verhoefs schetsen komen intuïtief tot stand, maar niet spontaan en gedachteloos. Als hij collage toepast gebeurt dat met overleg. Specifieke vormen die hij in zijn vroegere werk had ontwikkeld laat hij als zetstukken terugkeren in telkens nieuwe formaties. Het ontstaansproces als geheel is echter overwegend tastend en zoekend, een verkenningstocht zonder een vast plan. Soms leidt die tot een resultaat dat als uitgangspunt kan dienen voor een schilderij. Het maken daarvan is geen

simpele transcriptie van de schets, het is een vervolgfase waarin de schilderkunstige mogelijkheden verder worden geëxploreerd en de verschillende bestanddelen van het beeld zorgvuldig op elkaar worden afgestemd.

In de loop der jaren is Verhoefs werk aanzienlijk vrijer geworden. Vroeger werd het beeld vaak beheerst door een of slechts enkele grote abstracte vormen, een cirkel-fragment, een paar diagonale balken, constellaties van lijnen die aan letters of cijfers deden denken; vormen die in een gespannen verhouding stonden tot het vaak extreem langgerekte formaat van zijn schilderijen. Tegenwoordig gebruikt hij formaten die in alle richtingen meer ruimte bieden. In dat veld van actie zweven en buitelen talrijke kleinere elementen waarvan zowel de substantie als de dimensies zich niet goed laten definiëren. Nu eens lijken het bijna transparante volumes, slechts aangeduid door contouren, dan weer scherp begrensde vlakken of juist tamelijk onbestemde vlekken.

Verhoef was altijd al een schilder die veel aandacht besteedde aan de keuze van verfsoorten en de wijze van verf opbrengen. Ook de strenge vormen op zijn vroegere schilderijen werden niet hard tegen een achtergrond geplaatst maar er hecht mee verweven, bijvoorbeeld door een combinatie van afplakken en dan weer even buiten de lijnen overschilderen. In zijn huidige schilderijen past hij een bijzondere techniek toe van eigen vinding. Bepaalde partijen worden rechtstreeks op het doek geschilderd, vervolgens beplakt hij dat met een transparant vlies (gemaakt door een acrylbindmiddel uit te gieten en te laten drogen) dat eveneens gedeeltelijk aan de achterzijde beschilderd is, en tenslotte brengt hij aan de voorzijde soms nog een beschildering aan, die relatief het scherpst is. Het beeld krijgt daarmee een uiterst subtiele gelaagdheid; het is als het ware verzonken in het oppervlak van het schilderij. Dat past perfect bij Verhoefs abstracte vormtaal die uitnodigt tot bedachtzaam, associatief kijken.

Carel Blotkamp

Utrecht, 1 juni 2021